

TE TARI AROTAKE MĀTAURANGA
Education Review Office

E whakatinana tonu nei te rāngai mātauranga reo Māori i te manawanui

I Aotearoa nei, i tino raru te rāngai mātauranga reo Māori i te horapatanga o te Mate Korona, i kati ai ngā tatau o ngā kura, i mate ai hoki ngā whānau me ngā kaiako ki te tīni i ā rātou mahi ki te whakaako ki te kāinga me te ako tawhiti. Ko tētahi raru i roto i te huhua, ko te korenga o ngā taputapu matihiko me ngā rauemi, ka mutu ko ngā hapori Māori ērā i rongo i te korekore rawa atu nei.

I runga anō i te kaha aro ki te oranga o ngā mokopuna, o ngā tamariki, o ngā uri, o ngā kaimahi, o ngā kaiako, o ngā whānau anō hoki, ka whai kaha ngā ratonga mātauranga reo Māori i ō rātou hapori ki te kimi i te huarahi anga whakamua ahakoa ngā pōraruraru o te wā.

I whakarite a Te Tari Arotake Mātauranga i ētahi uiui ki ngā ākonga, ki ngā whānau, ki ngā kaiako, ki ngā kaimahi, ki ngā kaiārahi hoki o ngā hapori 124 e ako ana i te reo Māori o Te Rūnanga Nui o Ngā Kura Kaupapa Māori, o Ngā Kura ā-Iwi o Aotearoa, o Ngā Kōhanga Reo, o Ngā Puna Reo/Whare Kōhungahunga anō hoki.

Ko te reo Māori te reo kawē i ngā uiui, ā, i whakahāngaitia ngā kitenga ki ngā ariā matua e whakaatu ana i te motuhaketanga o ngā mahi a te rāngai mātauranga reo Māori hei pupuri i te tika me te pono o te tukanga. Ka whakaputaina ngā kitenga katoa hei te tīmatanga o te tau 2021, ki te pūrongo **Te Kahu Whakahaumarū**.

Te ahi kopae:

He hua nui tō te whakawhanaungatanga me te manaakitanga

- » I whakatinana ngā kaiārahi i te māia, i te taikaha me te manawanui.
- » He auaha tonu ngā mahi a ngā kaiārahi ki te mahitahi ki ngā whānau, ki ngā kaimahi, ki ngā kaiako hoki ki te panoni i ngā hōtaka ako, i ngā whiringa ako hoki hei tautoko i ngā ākonga.
- » I pīkau ngā kaiārahi i mahi kē atu hei whakapāpā atu ki ngā whānau, ki te mahitahi hoki ki ngā hapū, ki ngā iwi, ki ngā hapori, ki ngā ratonga Kāwanatanga hoki.
- » I whiriwhiri ngā kaiārahi i ngā huarahi e whai oranga ai ngā whānau rātou ko ngā kaimahi, ko ngā kaiako, ko ngā mokopuna ko ngā tamariki hoki.

Whānau, hapū, iwi:

I whakatinana ngā hapori Māori i tō rātou tino rangatiratanga me tō rātou mana motuhake

- » I pūmau ngā whānau, ngā hapū me ngā iwi ki te whāinga nui, arā, te whakatairanga i te reo, i ngā tikanga me te mātauranga Māori.
- » Te mahitahi tētahi ki tētahi kia tika ai te tautoko i ngā ākonga me ngā whānau.
- » I whakatōpū ngā whānau, ngā hapū me ngā iwi i ā rātou rawa, i whakatū wānanga hoki rātou, ā, i kaha te aro ki te hunga e karapoti ana i a rātou.
- » Nā te nui ake o te whai wāhitanga mai o te whānau i kaha ake ai ngā hononga i waenganui i ngā ākonga me ngā kaiako, ngā ākonga me te taiao; ngā ākonga me te reo, ngā ākonga me ngā tikanga, ngā ākonga me te mātauranga anō hoki.

“ I tono āwhina au i taku Nana i ngā wā i raru ahau, engari i te nuinga o te wā, i pai noa taku mahi takitahi. Arā aku huitopa, ā, i ngā wā i mahi ai au i aku mahi kura ka āwhina mai aku kaiako i a au. ”

TE REO O
TE TAMAITI

Ihonui: Hauora

Te whānuitanga o te hauora o ngā mokopuna rātou ko ngā tamariki, ko ngā kaiako, ko ngā uri, ko ngā kaimahi, ko ngā whānau, ko ngā iwi, ko ngā hapū

- » I whakapau kaha ngā hapori rāngai mātauranga reo Māori kia whai āwhina ngā whānau e raru ana.
- » I kawē tonuhia ngā mahi karakia me ngā tikanga ōkawa e ngā kura, e ngā kōhanga, e ngā puna reo hei hāpai hoki i te oranga.
- » I aro hoki ngā kaiārahi o te rāngai mātauranga reo Māori ki te tautoko i te takitahi me te takimano.
- » I wātea tonu ngā mokopuna me ngā tamariki ki te ako, nō te mea i noho mātāmua tō rātou oranga.

TE REO O
TE TAMAITI

“ He autāia tonu ngā kaiako. I kaha tā rātou tautoko mai i a mātou. ”